

polszczyzny. – Warszawa, 2002; **15. Buttler D.** Norma, uzus i kodyfikacja w dziedzinie statych związków wyrazowych // Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej, t. III / Pod red. M. Basaja i D. Rytel. – Wrocław, 1983; **16. Buttler D.** Polski dowcip językowy. – Warszawa, 2001; **17. Dziamaska G.** O sposobach rozszerzenia łączliwości leksykalnej frazeologizmów (na materiale felietonów prasowych) // Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza, t. III (XXIII) / Pod red. S. Mikołajczaka – Poznań, 1996; **18. Dziamaska-Lenart G.** Innowacje frazeologiczne w powojennej felietonistyce polskiej. – Poznań, 2004; **19. Liberek J.** Innowacje frazeologiczne we powojennej fraszce polskiej. – Poznań, 1998; **20. Majkowska G.** Klasyfikacja semantyczna zamierzonych modyfikacji związków frazeologicznych // Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej, t. V / Pod red. M. Basaja i D. Rytel. – Wrocław, 1988; **21. Mosiołek-Kłosińska K., Ciesielska A.** W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego. – Warszawa, 2001; **22. Müldner-Nieckowski P.** Frazeologiczny słownik języka polskiego. – Warszawa, 2004; **23. Pajdzińska A.** Frazeologizmy jako tworzywo współczesnej poezji. – Lublin, 1993; **24. Pajdzińska A.** Frazeologizm w kontekście poetyckim // Prace Filologiczne, t. XXXVII. – Warszawa, 1992; **25. Skorupka S.** Słownik frazeologiczny języka polskiego: W 2 t. – Warszawa, 1974; **26. Wielki słownik ucznia** / Pod red. M. Bańki: W 2 t. – Warszawa, 2006.

Скорина А.С. (Київ, Україна)

Основні аспекти редагування перекладу культурологічних статей

Стаття піднімає питання участі редактора при перекладі статті культурологічної тематики, який повинен бути носієм мови перекладу та, бажано, володіти мовою вихідного тексту. Своєї специфіки додає саме редагування культурологічних текстів, адже вони насичені специфічною лексикою та забарвлені розмовними зворотами.

Ключові слова: переклад, культурологічний текст, редагування, специфічна лексика.

Статья поднимает тему участия редактора в переводе статьи культурологической тематики, который должен владеть языком перевода и, желательно, понимать язык исходного текста. Своей спецификой обладает и редактирование культурологических текстов, так как им характерна специфическая лексика и свойственные разговорные выражения.

Ключевые слова: перевод, культурологический текст, редактирование, специфическая лексика.

This article raises the problem of editor's role in the translation of cultural texts, where he should be the native speaker of the language he translates into and should understand the language he translates from. The very editing of cultural texts becomes in the focus of investigation as they contain specific vocabulary and corresponding word collocations.

Key words: translation, cultural text, editing, specific vocabulary.

Редагування тексту – це своєрідний вид літературної діяльності, в процесі якої редактор завжди вирішує творчі завдання, але, водночас, виступає в ролі дослідника. Редагування визначають як перегляд (іншими словами, аналіз, контроль) і виправлення повідомлень. На думку більшості дослідників, предметом редагування є приведення об'єкта редагування у відповідність до чинних у певний час і конкретному суспільстві норм, а

також його творча оптимізація, метою якої є отримання заданого соціального ефекту [18, 31]. Процес редагування полягає в перевірці інформації з метою удосконалення або виправлення її структури, змісту, відповідності, завершеності, логічної послідовності, методів презентації.

Основним об'єктом редагування перекладів виступає саме цільовий текст, який порівнюється з авторським оригіналом. Він може містити текстову, а також ілюстраційну, аудіо- чи відеочастини, які виступають рівноправними об'єктами редагування. Предметом редагування більшість дослідників вважають «приведення об'єкта редагування у відповідність із чинними нормами» [1, 31-32]. Нижче наведені приклади статей, написаних українською мовою, та їх переклади англійською мовою для тижневика *What's On*, а також їх редактура редактором-носієм мови для адекватності сприйняття цільового тексту англomовним читачем. Усі приклади в практичній частині роботи подаватимуться за такою схемою: **У** (український варіант - авторський) — **А** (англійський варіант – виконаний перекладачем) — **А*** (англійський варіант, відредагований носієм мови).

Я завжди вважав, що моє рідне місто Львів ближче до мого сприйняття світу, воно спокійніше та більш зручне (Issue 4).

I always thought that my native Lviv is closer to my perception of the world, it is more quiet and comfortable.

I always thought that my native Lviv, being quieter and more personal, was closer to my heart and my perception of the world.

Редагування в ЗМІ - це насамперед розгляд тексту з погляду політичного, й тому редагування безперечно є однією з галузей суспільно-політичної діяльності. Враховуючи те, що фокусом даної роботи є культурологічний журналізм, ми зупинимось саме на цьому жанрі публіцистичних текстів, на прикладі яких далі будуть розглянуті прийоми перекладу, проведений аналіз перекладів та запропоновані можливі варіанти редагування.

Більшість дослідників виокремлює три *основні завдання редагування*: аналіз тексту, його оцінка та виправлення. Наприклад, як вважає Н.В.Зелінська, для виконання цього завдання "потрібно, по-перше, виявити, що автор прагнув відобразити в тексті, і визначити, наскільки це йому вдалось (читання "на рівні автора"); по-друге, оцінити, як сприйматиме запропонований текст його адресат (читання "на рівні читача"), і, по-третє, максимально полегшити його сприйняття (зближення рівнів автора й читача, або власне редакторська правка). На практиці все це майже завжди здійснюється одночасно, тобто аналіз, оцінка і, якщо є потреба, виправлення тексту суміщаються". Дослідниця називає це триєдністю "аналіз-оцінка-виправлення" [7, 8].

Водночас не можна не зауважити, що в деяких дослідженнях до сфери праці редактора (літературного редактора) відносять широке коло завдань, дотичних до завдань перекладу. Наприклад, З.В.Партико називає такі завдання редагування: верифікація повідомлень, адаптація повідомлень, адвербіалізація повідомлень, нормалізація повідомлень, рецепція

повідомлень, інтерпретація повідомлень, уніфікація/урізноманітнення повідомлень, політизація/деполітизація повідомлень, естетизація повідомлень, етизація повідомлень [1, 35-36].

У теорії перекладу існує поняття адаптації тексту, що є актуальним для сприйняття перекладу носіями іншої культури. Лінгвоетнічна адаптація полягає насамперед не в спрощенні граматичного та лексичного складу тексту, а в методах, спрямованих на полегшення сприйняття носіями мови перекладу чужих культурних реалій та на сприйняття перекладу як звичного для них тексту. Адаптація в редагуванні, проте, має дещо інше смислове навантаження, бо означає літературне редагування тексту, хоча в обох випадках адаптація перекладу та адаптація оригінального тексту орієнтовані на цільову аудиторію, тобто адекватне сприйняття тексту, наприклад:

Президент «Метафутуризму» Олександр Погорельський був ініціатором, щоб ми зібралися всі разом з метою продемонструвати своє уявлення сучасного мистецтва в сільських умовах життя (Issue 18).

'Metafuturism' president Alexandr Pogorelsky initiated that we all came together and created contemporary art projects by experiencing the life countrymen live.

The president of 'Metafuturism', the Russian community for supporting alternative arts, Alexandr Pogorelsky, was behind our involvement in the project, and getting everyone together to create contemporary art projects by experiencing the lives of people in the country.

На цьому прикладі ми бачимо, як редактор вдався до описового перекладу, щоб дати читачу правильне уявлення про діяльність організації «Метафутуризм», що, ймовірно, є невідомою для більшості людей. Така редакція перекладу дає можливість реципієнтам зрозуміти зміст речення більш повноцінно.

Аналіз тексту в перекладознавстві іде поруч з редакторським аналізом, охоплюючи всі рівні організації тексту, починаючи з фонетичного і закінчуючи синтаксичним та семантичним і стилістичним, адже кожен перекладач є свого роду редактором, який править цільовий текст і перетворює його на адекватний переклад.

Враховуючи той факт, що редагування може здійснюватися як самим автором-перекладачем, так і іншою людиною — редактором, виникає питання, наскільки необхідно залучати до перевірки редактора, який є сторонньою особою, адже редагування може здійснити сам перекладач. На жаль, для забезпечення перекладу високої якості у разі перекладача-не носія цільової мови недостатньо лише авторського редагування. Авторське редагування не відрізняється нічим істотним від пошуків нових варіантів у процесі перекладу. Проблема полягає в тому, що перекладач не може дати адекватну, об'єктивну оцінку свого тексту, йому важко уявити механізми сприйняття, які будуть задіяні реципієнтами, лише тому, що він є автором тексту перекладу.

Редагування має свої спеціальні методи виконання. Методи редагування — це послідовність процедур, які дають змогу відшукати в окремих компонентах

повідомлення відхилення від норм та виправити їх. Редагування складається з двох повністю рівноправних процедур – аналізу (контролю) та виправлення (реконструкції) тексту. Стосовно цих процедур можна сказати, що аналіз (контроль) – це процедура пошуку, фіксації та локалізації помилок у повідомленні, а виправлення (реконструкція) – це процедура видалення у повідомленні помилок, виявлених у процесі контролю.

Виділяють три аспекти перекладу, які потрібно перевірити редактору:

- ступінь формальної відповідності оригіналу тексту,
- ступінь формальної відповідності тексту цільовою мовою,
- ступінь смислового навантаження та прийнятності для цільової аудиторії [30, 32].
- природність тексту для рецепієнтів перекладу,
- стилістична відповідність перекладу тощо.

Аналіз ступеня формальної відповідності оригінальному тексту можна здійснювати двома способами: або ретельним порівнянням структур, що співвідносяться, або оцінкою загальних відмінностей у перекладі та оригіналі. Процес редагування та перевірки можна поділити на такі етапи:

1) ознайомлення з текстом оригіналу та перекладу, що включає в себе сканування тексту, яке спрямоване на визначення тематики, стилістичних особливостей, якості вжитої в документі мови; ідеї щодо можливостей покращення тексту.

2) звернення тексту перекладу з вихідним текстом, а це послідовна, ретельна перевірка відповідності кожного слова, кожної фрази тощо перекладу вихідному тексту, єдності і послідовності використаної термінології, логіки викладу, а також порівняння смислів речень перекладу та оригіналу. Даний етап включає роботу зі словниками, довідниками, мережею Інтернет, консультації колег та спеціалістів тієї чи іншої галузі. Редактору необхідно мати аркуш для нотаток, де б зазначалися власні назви, термінологія, а також помилки та виправлення, що дасть змогу забезпечити однорідність вжитої термінології.

3) внесення смислових і стилістичних правок; перевірка тексту на наявність граматичних, орфографічних, пунктуаційних, синтаксичних та інших помилок.

Виправити помилку недостатньо, адже необхідно узгодити все речення, перевірити його завершеність, не забуваючи при цьому про індивідуальний стиль перекладача.

4) завершальний етап – порівняння попереднього тексту з його новою редакцією та остаточна перевірка тексту [21, 34].

Завдання, що постають перед редактором, вимагають від нього досконалого й точного знання мови оригіналу та, особливо, перекладу, бездоганного відчуття стилю, редактор повинен постійно розвивати свою пам'ять і увагу та бути обізнаним із сучасними нормами редагування та дійсними стандартами. Крім того, редактор повинен володіти термінологією певної галузі, до якої

належить даний переклад, крім того, редактор має працювати з допоміжною довідковою літературою. Розглянемо такий приклад редагування:

Всі хвилювалися через те, що комп'ютери не зможуть показати на екранах 2000-ий рік (Issue 18).

All people were scared that our computers won't manage to show on their screens the figure 2000.

Everyone was terrified about the Y2K bug and thought their computers would not work.

Тут ми бачимо, як редактор помітно вдосконалив переклад. Автор не знав термін, який позначає проблеми програмних продуктів і комп'ютера у зв'язку із настанням 2000-ого року, коли все населення очікувало, що з приходом другого тисячоліття відбудеться збій в програмах машин і вони не зможуть показати на екранах цифру «2000». Редактор вжив у своєму поясненні термін *Y2K bug*, що існує в англійській мові, проте відсутній в українській.

Даючи характеристику тексту, редактор базується на загальних критеріях оцінки творів публіцистики, белетристики тощо й на аналізі додержання конкретних вимог, що продиктовані специфікою певного виду текстів і певного видання, засобу масової інформації. Редакторський аналіз – це критика, звернена насамперед до автора. Мета її – вказати на конкретні хиби перекладу, сприяти його вдосконаленню. Це потребує докладного розгляду тексту перекладу, потрібного й самому редакторові, оскільки він визначає його подальшу роботу з підготовки перекладу до оприлюднення. Редакторський аналіз, порівняно з літературно-художньою критикою, має низку специфічних особливостей. Ставлячи перед собою завдання якомога конкретніше й дієвіше допомогти перекладачеві поліпшити його працю, редактор не тільки розглядає готовий твір, а й немовби відтворює сам процес написання тексту, прямуючи від авторського задуму до його втілення. Тому під час вивчення особливостей редакторського аналізу можна частково використати численні спостереження, нагромаджені внаслідок узагальнення прийомів і методів праці автора - письменника, публіциста, науковця, перекладача.

Водночас редактор ні на хвилину не забуває про таку специфічну категорію, як сприйняття тексту (читацьке, слухацьке, глядацьке), в теорії перекладу це аспект прийнято називати *прагматикою перекладу*. Завдання полягає в тому, щоб під час розгляду тексту передбачити можливі впливи твору на конкретного читача, слухача, глядача. Тут ідеться про різноманітні комунікативні функції, які переклад виконає успішніше, якщо читач, слухач, глядач точніше зрозуміє не тільки основну думку, концепцію автора оригіналу, а й кожне твердження, визначення, оцінку, навіть мотиви висловлювання.

Під час редакторського аналізу тексту різні дослідники теорії та практики редагування пропонують предметом пильної уваги редактора зробити ті чи інші аспекти. Найповніший список таких об'єктів аналізу редактора знаходимо у М.Д.Феллера, який наголошує, зокрема, на тому, що "значний вплив справляє на структуру повідомлення інформаційна ситуація взагалі" [29, 140]. Вчений пропонує під час редакторського аналізу

давати оцінку "літературних достоїнств повідомлення й тексту". Зокрема, визначати оригінальність чи банальність повідомлення, органічність твору, пропорційність структури повідомлення, інтелектуальну насиченість тексту й емоційну насиченість повідомлення.

Підсумовуючи, хотілося б зазначити, що перекласти текст недостатньо для того, щоб точно та правильно передати зміст міжкультурного повідомлення. Для того, щоб отримати в результаті переклад відмінної якості, до роботи залучаються не лише тематичні перекладачі, а також спеціалісти-редактори, які ретельно перевіряють перекладений матеріал, узгоджуючи його з людьми, для яких текст, що перекладається, є частиною національної культури та професії. Отже, перевірка перекладу – це останній крок у процесі отримання адекватного, повноцінного перекладу. Тому з упевненістю можна стверджувати, що редагування – це найважливіший етап виробничого процесу при виконанні письмового перекладу, що забезпечує контроль якості перекладу шляхом ретельної перевірки перекладу на відсутність помилок та його відповідність вихідному тексту. Такі технологічні кроки дозволяють забезпечити відмінну якість перекладу, а відмінний переклад – це, перш за все, запорука позитивного іміджу видання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. — Л.: Просвещение, 1973. — 140 с.; 2. Волощак М. Й. Довідник для журналістів: мовні поради. — К.: Просвіта, 2001. — 204 с.; 3. Григориш Д. С. Теорія і практика редагування газети. — Львів: Вид-во Львів.ун-ту, 1966. — 451 с.; 4. Зелінська Н. В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту. — К.: УМК ВО, 1989. — 218 с.; 5. Комиссаров В. Н. Теория перевода. — М.: Высшая школа, 1990. — 136 с.; 6. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: Навч. пос. — Л.: ВФ Афіна, 2006. — 416 с.; 7. Різун В. В. Літературне редагування. — К.: Либідь, 1996. — 279 с.; 8. Романова С. П. Пособие по переводу с английского на русский. — М.: КДУ, 2007. — 176 с.; 9. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования. — М.: Высшая школа, 1980. — 345 с.

Станкевич-Іванова В. (Львів, Україна)

Вираження емоцій радості засобами фразеології чеської мови

У статті розглянуто специфіку мовного вираження групи чеських фразеологізмів на позначення емоцій радості. Виявлено семантичні особливості фразеологічних одиниць, опорні лексеми, ключові образи, метафоричний потенціал. Проаналізовано зв'язок цих фразем з вираженням інших позитивних відчуттів (веселість, піднесення, задоволення).

Ключові слова: фразеологізми, фразеосемантична група, позитивні і негативні емоції, компаративні фраземи, мовні стереотипи, ключові образи.

В статье рассмотрена специфика языкового выражения группы чешских фразеологизмов для обозначения эмоций радости. Выявлены семантические